

De fiscalist in de toekomst – samen of toch alleen?

Verslag van de debatmiddag van de Vereniging voor Belastingwetenschap over de fiscalist in de toekomst, gehouden op 22 september 2022 in grote zittingszaal van de Hoge Raad der Nederlanden te Den Haag.

W. Boei LL.M¹

1. Opening

Op 22 september 2022 vond een debatmiddag van de Vereniging voor Belastingwetenschap plaats. Het thema van de debatmiddag was de fiscalist in de toekomst. De vier inleiders van de debatmiddag waren: Rigot², Boef³, Speet⁴ en Luja⁵. De bijeenkomst werd geopend met een speciaal woord van welkom door Essers⁶ aan de aanwezige studenten van de Universiteit Leiden en de Erasmus Universiteit Rotterdam. Deze studenten waren op uitnodiging van de Vereniging aanwezig. Essers spreekt uit dat de Vereniging wil kijken of zij een traditie kan maken van het uitnodigen van studenten. Kavelaars⁷ laat weten dat inmiddels vrijwel alle bundels, oraties en afscheidsredes op de website van de Vereniging staan. Na de overige huishoudelijke mededelingen ging het wetenschappelijke gedeelte van start.

2. Wetenschappelijk gedeelte

2.1 Inleiding – Essers

Essers spreekt uit dat het onderwerp een *evergreen* is, er is immers altijd een toekomst. De vraag is wel of de toekomst niet te snel gaat met alle in hoog tempo opvolgende veranderingen in het fiscale recht. Hij blikt terug op toen hij studeerde. De inkomstenbelasting stond centraal en er was beperkte aandacht voor de vennootschapsbelasting welk vak overigens werd gegeven door een docent die ook inkomstenbelasting winst en internationaal belastingrecht onderwees. Er was minder aandacht voor Europees belastingrecht en de btw. Tax assurance, tax technology en transfer pricing als keuzevakken bestonden niet, er waren überhaupt geen keuzevakken. Het was allemaal veel overzichtelijker met een kleiner aantal studenten en goede contacten tussen studenten en docenten, maar ook tussen studenten onderling. Iedereen wilde na de studie naar de Belastingdienst want dan werd je vrijgesteld van militaire dienst. De Belastingdienst was daarnaast ook een goede leerschool. Na een aantal jaar zag je dat oud-belastingdienstmedewerkers naar de adviespraktijk vertrokken.

---

¹ Auteur is verbonden aan het Wetenschappelijk bureau van de Hoge Raad der Nederlanden en de Erasmus Universiteit Rotterdam.

² Verbonden aan DLA Piper en als gastdocent aan de Universiteit van Curaçao Dr. Moises Da Costa Gomez.

³ Verbonden als partner aan Meijburg & Co en voorzitter van de Nederlandse Orde van Belastingadviseurs (NOB).

⁴ Hoofd afdeling Fiscale Rechtsbeginselen en Invordering bij het ministerie van Financiën.

⁵ Hoogleraar rechtsvergelijkend belastingrecht aan Maastricht University.

⁶ Hoogleraar belastingrecht aan Tilburg University, lid van de Eerste Kamer der Staten Generaal en voorzitter van de Vereniging voor Belastingwetenschap.

⁷ Hoogleraar fiscale economie aan de Erasmus Universiteit Rotterdam en penningmeester/secretaris van de Vereniging voor Belastingwetenschap.

2.2 Jonge fiscalist – Rigot

Rigot heeft in haar eigen netwerk en onder de leden van de Vereniging een enquête gehouden om ervaringen te verzamelen over het zijn van jonge fiscalist. Naar haar mening is een jonge fiscalist op zoek naar een loopbaan die past binnen zijn eigen normen en waarden. Ook op het gebied van het internationale belastingrecht. Op de universiteit ervaarde zij dat docenten veelal ook werkzaam zijn bij belastingadvieskantoren, een aantal bij de Belastingdienst en maar een enkeling bij het ministerie van Financiën. De casus tijdens de studie waren veelal ook vanuit de optiek van de belastingadviseur en niet vanuit de optiek van de inspecteur of die van de rechter. De focus lag tijdens de studie daarnaast vooral op het materiële recht en de jurisprudentie in dit kader. Zij miste keuzevakken die meer gericht zijn op *soft skills* zoals wetenschappelijk schrijven, fiscaal beleid en wat de gevolgen zijn van dit beleid.

Rigot heeft 33 reacties gehad op haar enquête. 25% van de reacties betrof die van medewerkers van advocatenkantoren, 20% van medewerkers van de Belastingdienst, 20% van fiscalisten van Big 4 kantoren en een kleiner deel van het ministerie van Financiën, de rechtspraak en kleinere advieskantoren. Rigot heeft fiscalisten in drie groepen verdeeld: de junior fiscalist met 0 tot 2 jaar ervaring, de medior fiscalist met 3 tot 5 jaar ervaring en de meer senior fiscalist met meer dan 5 jaar ervaring. Zij bespreekt vier van de tien vragen uit haar enquête.

De eerste vraag betrof of de deelnemers een artikel van Adviesgroep 88 wilden lezen. Dit is een artikel naar aanleiding van een enquête die dit wervings- en selectiebureau had uitgezet over de drijfveren van een jonge fiscalist.⁸ Uit deze enquête bleek dat de jonge fiscalist meer waarde hecht aan het kunnen bijdragen aan de maatschappij en aan alternatieve vormen van werk (flexibiliteit), maar minder aan zekerheden zoals een vast contract of een lange loopbaan bij dezelfde werkgever. Volgens Rigot blijkt uit de resultaten van haar enquête dat de jongere fiscalisten zich kunnen vinden in het artikel van de Adviesgroep. De keuze voor een werkgever wordt bewuster gemaakt en een positie bij deze werkgever moet stroken met hun eigen principes. De medior- en senior fiscalisten ervaarden deze bewustheid bij junior fiscalisten en typeerde dit als een ommekeer ten opzichte van toen zij begonnen met werken als fiscalist.

Vraag twee uit haar enquête betrof de vraag wat de fiscalist op zowel commercieel- als maatschappelijk vlak het liefst wil bereiken in zijn carrière. Uit de resultaten van haar enquête blijkt dat junior fiscalisten een positieve impact willen maken op de maatschappij en rekening houden met ethiek en ESG-aspecten⁹ zodat wel 'het juiste' wordt gedaan. Medior fiscalisten trachten vooral hun eigen kennis uit te breiden/te verdiepen en om wellicht partner te worden om daarna pas stil te staan bij de maatschappelijke aspecten binnen hun eigen organisatie. Senior fiscalisten zijn vooral gericht op hun eigen competenties en ambities. Rigot maakt wel een voorbehoud dat door de beperkte respons

---

⁸ Raadpleegbaar via: <https://www.groep88.nl/wat-zijn-de-drijfveren-van-de-jonge-fiscalist/>.

⁹ Environmental, Social en Governance-aspecten.

onder senior fiscalisten de resultaten wellicht een vertekend beeld geven van wat deze groep zoal drijft.

De derde vraag uit haar enquête zag op de transitie van de hogeschool/universiteit naar de arbeidsmarkt. De COVID-19 pandemie heeft impact gemaakt op de ervaringen van zowel junior- als medior fiscalisten, bijvoorbeeld door het *remote* werken. Dit bracht wel flexibiliteit met zich dat als positief werd ervaren. Wel was er minder *learning on the job*. Medior- en senior fiscalisten zijn van mening dat universiteiten een te eenzijdig beeld geven van wat je kunt doen als fiscalist, maar ook dat er te weinig wordt stilgestaan bij de praktische aspecten van het zijn van fiscalist zoals het doen van een belastingaangifte. Echter waren er volgens Rigot ook resultaten die lieten zien dat de opleidingen meer een praktijkopleiding zijn voor de belastingadviseur. Zij verwijst in dit kader ook naar een recent WFR-artikel¹⁰ waarin zij zich kon vinden.

De laatste vraag betrof welk advies de respondent zou geven aan de huidige generatie student-fiscalisten. De junior fiscalisten raden de studenten aan om tijdens de studie stage te gaan lopen bij overheidsinstanties en niet alleen bij een groot belastingadvies-/advocatenkantoor. Dit zodat ook een goed beeld wordt verkregen van het werk aldaar. De medior fiscalisten sloten zich aan bij het belang dat je werk leuk is en je je op je plek moet voelen om je beste werk te kunnen leveren. De senior fiscalisten gaven aan vooral de eerste jaren vol te houden, ook al bevalt het werk niet altijd. Te snel opgeven is een gevaar. Kies daarnaast voor een werkgever met een fijne werkomgeving en waar je veel kunt leren.

Ten behoeve van het latere debat sloot Rigot af met de stelling dat de jonge fiscalist een loopbaan zoekt in lijn met zijn of haar normen en waarden – waarbij meer focus ligt op de maatschappelijke rol van de fiscalist – en daarnaast meer focus vraagt op andere vaardigheden en loopbaanmogelijkheden tijdens de opleiding.

Essers sluit dit blok af en spreekt uit dat naar zijn mening inderdaad meer focus is komen te liggen op normen en waarden en in de praktijk ook de wens bestaat aan meer ruimte voor privé in plaats van 12 uur per dag werken. Als harte kreet klinkt zijns inziens het vervreemd voelen in de praktijk na de universiteit. Hij stelt wel dat er maar een beperkte tijd is voor het bijbrengen van alle inhoudelijke kennis, laat staan voor eventuele stagetijd. Hij stelt dat het wellicht een idee is om de master twee jaar te laten duren om zo ook meer aandacht te kunnen besteden aan de vorming na de universiteit.

2.3 De adviespraktijk – Boef

Na de jonge fiscalist komt nu de adviespraktijk aan het woord. Boef spreekt allereerst een woord van dank uit aan de Hoge Raad voor het ontvangen van de Vereniging en prijst zich gelukkig dat hij zich nu niet in deze zaal hoeft te bekommeren over een cassatieprocedure. De centrale vraag in zijn inleiding is of de belastingadviseur zich nog eenvoudig laat definiëren of omschrijven. Hij somt een aantal belangrijke vaardigheden naast vakmanschap op zoals: creativiteit, communicatie, samenwerking, commercieel inzicht en risicobeheer. Hij

---

¹⁰ R.P. van den Dool, 'Het fiscale curriculum is te praktisch!', *WFR* 2022/138.

is het eens met Essers dat het speelveld in het eerste decennium van deze eeuw overzichtelijker was dan de huidige praktijk. Hij benoemt onder andere de nadien uitgedijde internationale vraagstukken door globalisering en daaruit voortvloeiende wetgeving zoals transfer pricing, BEPS, ATAD, de Pillars, maar haalde ook het horizontaal toezicht, ethiek, *fair share* en de ESG's aan.

De grote internationale ontwikkelingen zoals de Pillars brengen veel fiscalisten buiten hun comfortzone door het grote raamwerk, maar ook door de aanknopng bij accountantsstandaarden zoals IFRS, Dutch GAAP en Chinese GAAP. De totaalwinst en jaarwinst lopen niet meer langs de lijnen van het fiscale recht, maar langs het commerciële jaarrekeningrecht. De fiscalist kan voor wat betreft de pillars vrijwel onmogelijk zelfstandig tot een juiste en volledige conclusie komen over de te rapporteren belasting. Er zijn volgens Boef zelfs fiscalisten die stellen dat de Wet Vpb op zijn einde loopt en door internationale- (OESO) en Europese initiatieven een geharmoniseerde vennootschapsbelasting voor grote bedrijven wordt met als gevolg een gemeenschappelijke grondslag, uniform tarief, zonder al te veel aftrekposten en planningsmogelijkheden.

De *fair share*-vraagstukken spelen ook bij zijn cliënten. De belastingadviseur moet een vaardigheid ontwikkelen om als een transactie zich aandient daar een analyse van te geven en wat de consequenties daarvan zijn voor zowel de af te dragen belasting als op meer ethisch- en *tax policy* gebied. De ESG's brengen nieuwe werkerreinen met zich door zowel de verantwoording van beleid richting de maatschappij als richting de overheid door middel van milieuheffingen.

Boef ziet dat overheden bedrijven lokken via de kennis en kunde die hun land biedt, maar ook steeds meer via incentives zoals de verruiming van subsidies. Gaat de fiscalist zich ook mengen in andere betalingsrelaties met de overheid behalve belastingen? In gesprekken met bedrijfsfiscalisten wordt wel eens gesproken over het straks niet meer bestaan van een *group tax department* maar een *group government payments* die zich zal gaan bezighouden met alle betalingen van het concern die van en richting de overheid komen en gaan.

Dichter bij huis zie je dat de belastingadviseur zich op belastinggebied niet van de gewone burger mag onttrekken. Dit door de vele kennis en kunde die de adviseur heeft om anderen te kunnen helpen. Hij is er dan ook trots op dat de NOB hiermee is gestart. Een andere ontwikkeling die hij betreurt is de verharding van de relatie tussen de belastingadviseur en de Belastingdienst. Er is sprake van meer geschillen, een veranderende opvatting qua toezicht en beperkte mankracht bij de Belastingdienst. De benodigde kennis van de belastingadviseur over het formele recht en de wijzen van geschilbeslechting zal moeten worden uitgebreid en verdiept. Je blijft je client als belastingadviseur helpen met de belastingpositie, het fiscaal efficiënt inrichten van levens- en bedrijfsgebeurtenissen en het bijstaan in rechte.

Boef staat afsluitend stil bij de NOB. Hij stelt dat het lidmaatschap van de NOB recent is opengesteld voor de *moderne fiscalist*. Dat zijn academici die niet per se fiscaal recht of fiscale economie hebben gestudeerd, maar met andere vooropleidingen (bijvoorbeeld

buitenlandse geschiedenis). Er komen vanuit de NOB nog meer (Engelstalige) opleidingen en cursussen. De NOB heeft daarnaast de *tax principles* aangenomen waaraan de leden zich moeten houden.

Boef rond af met de volgende stellingen: de fiscalist van de toekomst bestaat niet; en, gezamenlijke beroepsopleidingen met fiscalisten uit andere beroepen (Belastingdienst en de rechtspraak) zijn wenselijk.

2.4 Belastingdienst/ministerie van Financiën – Speet

Speet trapt haar onderdeel af met haar eigen ervaring. Zij is zowel bij de Belastingdienst als op het ministerie van Financiën werkzaam geweest. Momenteel werkt zij voor het directoraat-generaal Fiscale Zaken van het ministerie (hierna: DG). Binnen het DG zijn naast fiscalisten ook mensen met een andere achtergrond, zoals gedragseconomen en econometristen werkzaam. Zij stelt aan de orde dat ook bij het DG veel internationale vraagstukken spelen ook op bijvoorbeeld het gebied van het formele belastingrecht. Binnen het DG zijn allerlei expertisen nodig en zij gelooft dan ook in werken in teams. Niet alle kennis hoeft in één fiscalist vertegenwoordigd te zijn, sterker nog dit lijkt bijna niet meer mogelijk. Competenties als samenwerken, creativiteit en politieke sensitiviteit zijn ook voor het werk bij het DG heel relevant. Daarnaast moeten we door het hybride werken opnieuw leren samenwerken.

Voor wat betreft het opleiden van de fiscalist na de universiteit is het vooral *training on the job*, deels ook samenwerking om zo van collega's te leren en ondersteund door cursussen en opleidingen. Voor wat betreft de Belastingdienst zijn er enkele verschillen. Zo is bij de Belastingdienst recent een opleidingsmodule gestart over de ruimte in het recht en hoe je deze ruimte toepast. Medewerkers die voor de overheid gaan werken, willen volgens haar veelal iets teruggeven aan de maatschappij. Dat belastingadviseurs ook iets willen doen voor de maatschappij, vindt zij dan ook fijn om te horen.

De stelling van Speet luidt: de competenties van de overheidsfiscalist van de toekomst en de belastingadviseur van de toekomst tenderen steeds meer naar elkaar.

Essers sluit Speet haar onderdeel af met dat je zou kunnen denken dat je dan inderdaad de beroepsopleidingen samen kunt aanbieden. Wel heeft Essers een belangrijke kanttekening: de positie van het adviseurschap (belangenbehartiger) is fundamenteel anders dan die van de inspecteur (meer een opstelling als rechter). Kunnen zij wel bij elkaar? Speet benadrukt dat de rol uiteraard anders is en dat het juist belangrijk is om van elkaar te leren en begrip te hebben voor elkaars standpunten.

2.5 De wetenschap – Luja

Luja houdt een duidelijk, stevig en, volgens Essers achteraf, gepassioneerd betoog over hoe hij de fiscalist in de toekomst ziet. We moeten vanaf hetzelfde punt vertrekken. Hoe borgen we de brede opleiding van de fiscalist voor de toekomst? De loon-, inkomsten- en erfbelasting zijn wat Luja betreft net zo relevant als de vennootschapsbelasting en het

internationale belastingrecht. We moeten volgens hem echter ook kijken naar de indirecte belastingen en het (fiscale) bestuurs(proces)recht. Specialiseren komt later wel.

Naast de fiscale breedte heb je volgens Luja ook de academische breedte. Fiscale opleidingen aan universiteiten kennen een strak programma want je moet meer weten dan alleen het materiële fiscale recht. Ook de grondslagen en principes van belastingheffing en de rol van de overheid zijn relevant evenals het privaatrecht en de bedrijfseconomie en gedragseconomie. Dit alles zit volgens Luja al in menige opleiding. Doordat sommige mensen alleen naar de inhoud van de masteropleiding kijken concluderen zij volgens Luja ten onrechte dat dit alles niet aan bod komt tijdens de opleiding.

Als docent zijn er echter ook enkele uitdagingen. Het uitdijende fiscale recht is een probleem. Er moeten keuzes worden gemaakt want niet alles kan worden gedoceerd binnen de beperkte tijd die er is. Er moet een diversiteit zijn aan visies in universitaire onderwijsteams. Docenten uit de praktijk leveren aan deze teams een waardevolle bijdrage. Het is volgens hem de balans die telt. Luja weerlegt daarbij deels de kritiek dat de, in mijn woorden, dubbele petten moeten worden geweerd. De signalen uit de pers en het parlement dat we moeten stoppen met het uitleggen van 'vervloekte' belastingstructuren hoort hij, maar tegelijkertijd moeten we wel het recht uitleggen. We moeten kunnen uitleggen waarom er diverse antimisbruikbepalingen zijn en welke problemen deze oplossen. Je moet kunnen laten zien wat het doel is van de regeling, waar ging het mis ging in de praktijk en hoe we het gat dichtten. Dat er geen gebruik moet worden gemaakt van de structuren is volgens Luja een andere discussie.

Economen en juristen opleiden in één jaar lukt niet. De student mist dan aansluitingen met andere rechtsgebieden of krijgt bijvoorbeeld de helft van de inkomstenbelasting onderwezen. Dat is een compromis, aldus Luja, maar het moet wel duidelijk worden uitgesproken. De vooropleiding (een 3-jarige bachelor) is minstens even relevant. Ook Luja zou in lijn met Essers het liefst een vijfde jaar in de opleiding zien voor bijvoorbeeld stages. Studenten kiezen hun eigen toekomst en een eventueel specialisme, universiteiten leveren de fundering daarvoor en niet het 'eindproduct'. Mensen gaan ongetwijfeld dingen doen die we nu niet kunnen bedenken, daarom zijn de fundamenten des te belangrijker. Een voorbeeld van keuzes maken is de milieubelasting. Een zeer relevant onderwerp met een steeds grotere financiële en budgettaire impact. Het is echter een nichegebied waar niet iedere fiscalist mee in aanraking komt noch structureel rekening mee hoeft te houden op dit moment. Hij spreekt uit dat ook hij niet weet hoever je moet gaan in de basisopleiding, wat ruil je in? Minder stilstaan bij de vennootschapsbelasting terwijl die alsmaar uitdijt? Minder inkomsten- en loonbelasting, terwijl juist daar problemen spelen?

Luja formuleert drie doelen voor startende universitaire fiscalisten. Zij dienen:

- Te beschikken over een brede fiscale- en juridische basiskennis;
- Vanuit de expertise in staat te zijn te opereren binnen een complementair team. Je moet niet alles kunnen, maar wel kunnen praten met accountants, auditors, juristen, economen, beleidsmakers etcetera, maar in de kern blijf je fiscalist.

- Verder kunnen kijken dan het huidige recht en in staat zijn zich nieuw of onbekend recht eigen te maken en over de wenselijkheid van dit recht de discussie aan te gaan.

Hij sluit af met de stelling: de fiscalist van de toekomst is op de eerste plaats fiscalist. Het openstellen van een beroepsorganisatie voor de *moderne fiscalist* kan, maar dé fiscalist heeft de expertise voor het fiscale recht geborgd.

3. Debat

Na het inleidende gedeelte is er dertig minuten gereserveerd voor debat. Essers vraagt de studenten in de zaal of zij zich kunnen vinden in de uitkomsten van de enquête van Rigot, meer specifiek of inderdaad de normen en waarden en maatschappelijke verantwoordelijkheid relevant zijn of wellicht toch meer de goedbetaalde baan richting het 'paradijs'. Een student fiscale economie van de Erasmus Universiteit Rotterdam meent dat je bij zulke enquêtes niet blind moet staren op de uitkomsten en vaak geneigd bent het 'goede' antwoord te geven. Hij stelt dat een fijne (betalende) werkomgeving belangrijk is, maar kan zich tegelijkertijd wel vinden in de uitkomst dat de focus ook ligt bij de maatschappelijke positie van de werkgever. Je wordt echter gebombardeed met *greenwashing*¹¹ door de kantoren, waardoor je je toch gaat afvragen waar de waarheid ligt. Volgens hem waarschijnlijk ergens in het midden.

Huiskers¹² heeft een vraag voor Rigot. Een uitkomst van Rigot haar enquête heeft haar geraakt. Zij vraagt zich af of de wens inderdaad is dat het wetenschappelijke van de opleiding meer wordt uitgebreid, schrijven van stukken en kritisch denken, maar dat tegelijkertijd ook meer aandacht wordt besteed aan het praktische, het zicht op een loopbaan of het invullen van een aangiftebiljet. Rigot bevestigt dat dat inderdaad uit haar enquête komt. Haar eigen ervaring met de Universiteit Leiden is dat de nadruk in haar tijd niet lag op het analytisch denken of probleemoplossend denken, maar meer op hoe het antwoord te reproduceren. Huiskers reflecteert hierop dat sinds de eeuwwisseling zij een verschuiving, een kentering, ziet van *tax planning* als dagelijkse praktijk naar een meer moreel verantwoorde blik op de afdracht van belastinggelden. Zij zal meer ruimte willen zien voor wat de fiscaliteit betekent in het licht van de maatschappelijke ontwikkelingen.

Een student van de Universiteit Leiden stelt aan de orde dat vooral de directe belastingen aan de orde komen en de indirecte belastingen zoals douane en accijnzen veel minder. Een andere student van de Universiteit Leiden stelt dat de opleiding te veel gericht is op het oplossen van specifieke casus, naar ik begrijp casus die vooral spelen bij grote advieskantoren, en zij meer casus zou willen zien over andere soort problemen.

Vervolgens staat Essers stil bij de stelling van Boef over de gezamenlijke beroepsopleiding. Boef vult aan dat sprake is van een toenemende afstand tot elkaar als professionals en hij vindt dit zorgelijk en ziet dat door deze afstand brokken komen zoals geschillen. Naar zijn mening moet er meer en beter met elkaar worden opgetrokken zodat de belastingadviseur

---

¹¹ Het zich groener of maatschappelijk verantwoordelijker voordoen dan een bedrijf of organisatie daadwerkelijk is.

¹² Verbonden aan de Universiteit Leiden.

en inspecteur elkaar beter begrijpen en weten waar de ander vandaan komt. Essers ziet ook een tendens waarbij de fiscus erg scherp is bij adviseurs die de grens opzoeken. Hij verwijst naar Van der Geld die wel eens stelde dat hij graag de grenzen opzoekt zodat hij weet waar deze grenzen liggen. Deze grensverkenning leidt volgens Essers tot een meer verwijtende blik van inspecteurs richting belastingadviseurs.

Iemand uit de zaal met een achtergrond bij het ministerie van Financiën blikt terug op de vroegere gezamenlijke cursussen casseren en de regionale borrels tussen adviseurs en inspecteurs. Belastingadvieskantoren en de Belastingdienst leiden nu veelal zelf hun medewerkers op. Een gezamenlijke opleiding is goed om zo elkaar te leren kennen en om samen te filosoferen over het fiscale recht.

Een ervaren adviseur verbonden aan een midden/klein advieskantoor staat stil bij het ontbreken van wettelijke bescherming van het beroep van belastingadviseur. Deze wettelijke bescherming is nodig zodat een scheiding kan worden gemaakt tussen de pseudo-fiscalisten en de 'echte' fiscalisten. Hij maakt hierbij een bruggetje met het notariaat. Boef reageert dat de oprichting van de NOB juist was om het beroep van belastingadviseur zelf te reguleren en te staan voor een hoogwaardige beroepsopleiding zonder onder toezicht te moeten staan van de overheid die in wezen de tegenpartij is in het belastingrecht. De vraag volgens hem is wat wettelijke regulering nog gaat toevoegen. De overheid zal toezicht op een bepaalde wijze moeten inrichten en dan ligt voor de hand dat de NOB en het RB hiervoor een belangrijke rol krijgen toebedeeld. Hij denkt dat de wetgever dat ook vindt. Hommersom¹³ spreekt uit wel iets te zien in de samenwerking met de Belastingdienst.

Koopman¹⁴ stelt dat doordat de NOB en het RB niet wettelijk georganiseerd zijn, er een groep van adviseurs bestaat die niet is georganiseerd en mensen aan de onderkant van de samenleving bedient die geen adviseur van de NOB of het RB kunnen betalen. De kwaliteitsborging van de NOB en het RB lijkt juist het effect te hebben dat mensen in handen vallen van adviseurs die niet deze kwaliteitsborging hoog in het vaandel hebben.

Aan het einde van het debat wordt ook nog kort stilgestaan bij de academie en de verschillende visies en achtergronden van docenten. Snel¹⁵ heeft moeite met de sfeer van verdachtmaking dat veel stukken in de literatuur worden geschreven voor commerciële doeleinden. Iedereen heeft vooroordelen, maar van de gedachte dat als je eens dubbele pet hebt je wel niet zult deugen distantieert hij zich. Hij sluit af dat er te weinig financiering is bij universiteiten voor de aanstelling van voltijdsdocenten. Hijzelf heeft deels doordat zijn voormalig werkgever (advieskantoor) daarvoor tijd vrijmaakte, kunnen doceren. Er moet meer geld naar de fiscale opleiding, maar vreest dat dat niet gaat gebeuren.

4. Afsluiting

---

¹³ Belastingadviseur en bestuurslid van het Register-Belastingadviseurs (RB).

¹⁴ Raadsheer en vice-voorzitter van de belastingkamer van de Hoge Raad der Nederlanden.

¹⁵ Zowel docent als adviseur.

Van Oostveen¹⁶ sloot de debatmiddag treffend af. Hij richt het woord tot de jongeren, waarvan hij blij is dat ze er zijn. Hij heeft wel eens een artikel geschreven over werken bij de Belastingdienst. Toentertijd stonden er geen vacatures open bij de Belastingdienst. Bij een bezoek aan zijn alma mater (de Universiteit Leiden) constateerde hij dat de fiscale opleiding aldaar was verworpen tot een adviseursopleiding omdat dat het enige carrièreperspectief was. Je kunt tegenwoordig echter overal aan de slag: als belastingadviseur, als inspecteur of in de wetenschap. Hij roept de studenten op om overal eens een tijdje te gaan werken en uiteindelijk datgene te gaan doen waar je je prettig bij voelt. De belangrijkste vaardigheid die je uiteindelijk moet gaan ontwikkelen is je houding en hoe je je verhoudt tot bepaalde zaken.

Essers sluit af en bedankt de sprekers en de Hoge Raad voor de gastvrijheid. Hij hoopt dat we geleerd hebben dat we optimistisch moeten zijn. We hebben te maken met zelfstandige en bewuste studenten.

---

¹⁶ Klantcoördinator Grote Ondernemingen bij de Belastingdienst.